

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Анотація. Проаналізовано існуючі види, напрями та методи аналізу діяльності банків у контексті однієї класифікаційної групи аналізу. Розглянуто методичне забезпечення комплексного внутрішнього аналізу діяльності окремого банку та банківської системи в цілому.

Аннотация. Проанализированы существующие виды, направления и методы анализа деятельности банков в контексте одной классификационной группы анализа. Рассмотрено методическое обеспечение комплексного внутреннего анализа деятельности отдельного банка и банковской системы в целом.

Annotation. The existing types, directions and methods of analysis of banks have been analysed in the context of one classification analysis group. Methodical ensuring of comprehensive internal analysis of a particular bank and the banking system as a whole has been discussed.

Ключові слова: банківська система, міжбанківський аналіз, рейтинговий аналіз, методи проведення аналізу банків.

Сучасні тенденції розвитку банків характеризуються суттєвими змінами в умовах їх діяльності та викликають необхідність обґрунтування управлінських рішень у сфері оптимізації фінансових результатів і ризиків. Таке обґрунтування здійснюється шляхом проведення економічного аналізу фінансових показників діяльності банківських установ.

Слід зазначити, що методологічні засади банківського аналізу у вітчизняній науці та практиці лише починають формуватися. І незважаючи на велику кількість сучасної літератури, присвяченої банківській тематиці, питання методології та організації аналітичної роботи в контексті здійснення управлінського процесу в банку розглядаються рідко, а тому залишаються досить актуальними на сучасному етапі розвитку банківської системи України.

У розробку положень фінансово-економічного аналізу в банківській сфері діяльності значний вклад зробили такі російські та зарубіжні вчені: Батракова Л. Г., Іванов В. В., Мних Є. В., Савицька Г. В., Фетісов Г. Г., Черкасов В. Е., Чумаченко М. Г., Шеремет А. Д., Щербакова Г. Н. та ін.

Мета роботи – визначити пріоритетну класифікаційну групу аналізу банківської системи та в розрізі цієї групи сформулювати основні методики та ключові аспекти аналізу.

Існує досить широка класифікація видів аналізу банківської системи. На думку автора, найбільш доцільно розглянути аналіз, виходячи з класифікації об'єкта аналізу (рис. 1).

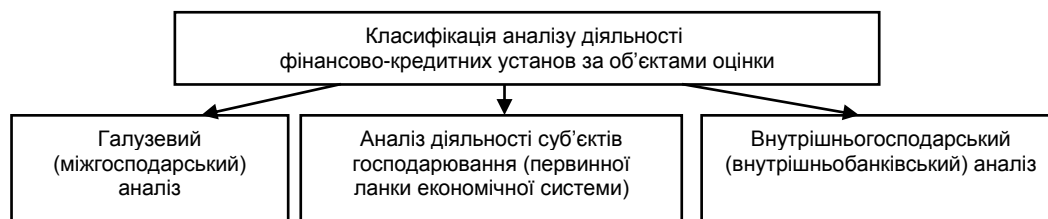

Рис. 1. Класифікація аналізу банківської системи за об'єктами оцінки

У міжбанківському аналізі об'єктом досліджень є банківська система в цілому або окрема група банків. Слід зазначити, що групувати банки можна за різними ознаками. У вітчизняній банківській практиці залежно від величини активів виділяють чотири групи банків: найбільші, великі, середні, малі.

Методика галузевого аналізу включає такі напрями досліджень, як: аналіз структури і динаміки окремих показників банківської діяльності, наприклад, прибутковості активів і капіталу, структурних зрушень у банківських активах і пасивах та ін. У процесі досліджень використовуються прийоми статистико-економічного та порівняльного аналізу. Показники діяльності банку порівнюються із середніми значеннями аналогічних показників банківської системи в цілому або тієї групи, до якої цей банк належить [1].

Одним із популярних підходів до проведення міжбанківського аналізу є побудова таблиць ранжирування банків за певними критеріями. Ці матеріали називають рейтингами, але в класичному розумінні їх не можна віднести до класу рейтингових систем.

У міжнародній практиці такі таблиці називають лістингами чи рейкінгами. Відмінність полягає в тому, що методика ранжирування передбачає наявність певної сукупності об'єктів аналізу (групи банків), тоді як рейтинги дають змогу оцінити діяльність окремого банку за наперед визначеною шкалою [2].

Аналіз діяльності комерційного банку спрямовано на виявлення особливостей функціонування окремої банківської установи, що розглядається як самостійний суб'єкт господарювання (рис. 2).

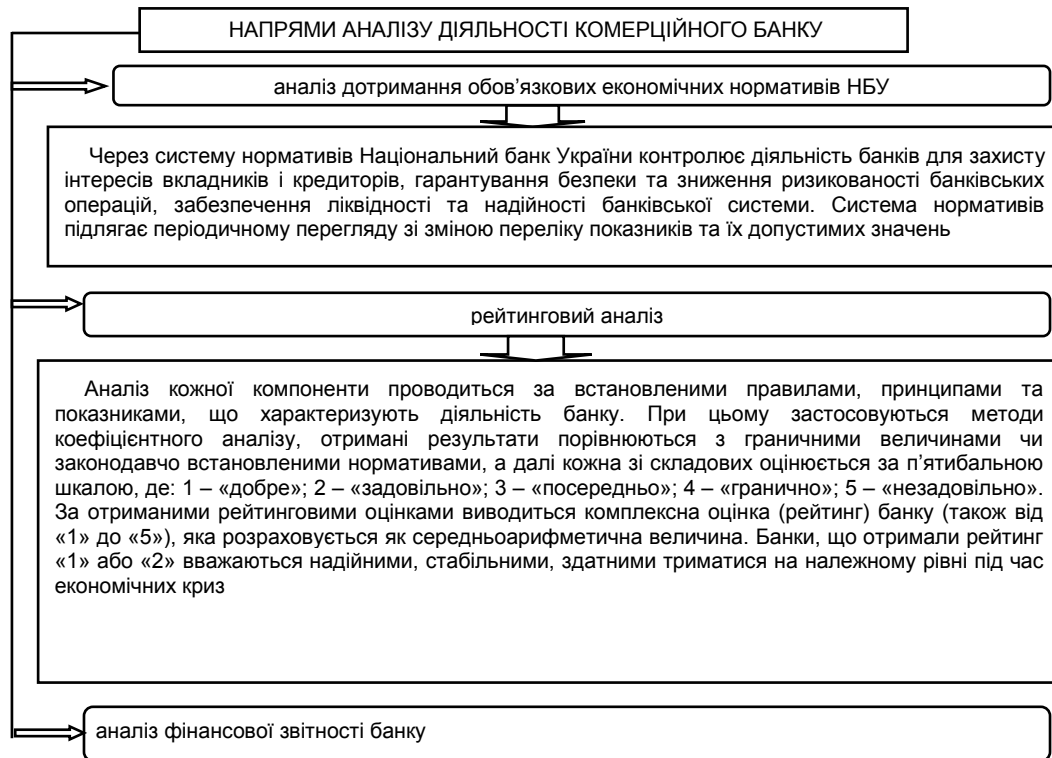

Рис. 2. Напрями аналізу діяльності комерційного банку [3; 4]

Щодо поділу аналізу на зовнішній та внутрішній, то потрібно зауважити, що така класифікація є традиційною (рис. 3).

Рис. 3. Аналіз діяльності комерційних банків [5]

Внутрішньобанківський аналіз вивчає діяльність структурних підрозділів банку, охоплюючи всі рівні управлінської ієрархії та всі функціональні напрями роботи.

Зміст внутрішньобанківського аналізу визначається насамперед організаційною структурою банку, а також рівнем спеціалізації, специфікою управлінського процесу, становищем на ринку, доступом до інформаційних джерел (рис. 4).

Для забезпечення комплексного аналізу можна використовувати всі види планової, нормативної, облікової, фінансової, статистичної, довідкової, методичної та інших видів інформації.

Основою інформаційного забезпечення аналізу банків є фінансова звітність, яка слугує для повного висвітлення фінансового-господарського стану банку.

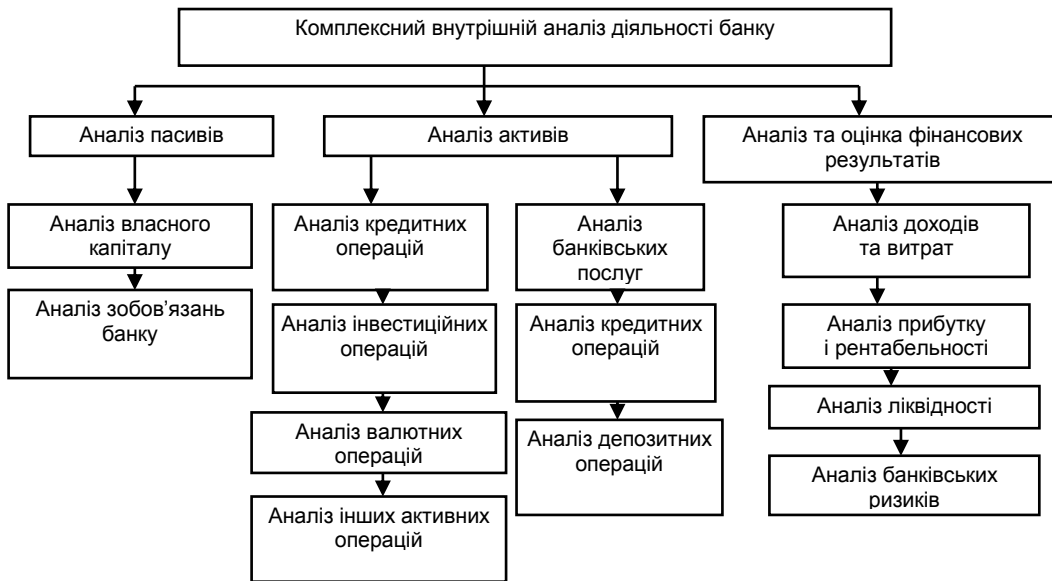

Рис. 4. Комплексний внутрішній аналіз діяльності банку [6]

Методами аналізу в банках, які найширше використовуються в середині установи для внутрішнього аналізу та позабанківською системою в рейтингових агентствах, окремими науковцями та аналітиками на сьогодні визначають [7]:

1) метод порівняння. Передбачає зіставлення досліджуваного явища, предметів із відомими, вивченими раніше, з метою визначення їх спільних рис або відмінностей;

2) метод використання абсолютних і відносних показників. Абсолютні показники характеризують кількісні розміри наданих кредитів, залучених коштів, капіталу банку, операцій із цінними паперами, а відносні відбивають співвідношення певних абсолютних показників. Цей метод є одним із ключових в аналізі банківської стійкості;

3) метод групувань дає змогу через систематизацію даних балансу та іншої багаточисленної звітності розібратися в сутності аналізованих явищ і процесів. Групування бувають типологічні, структурні та аналітичні;

4) балансовий метод слугує головним способом для визначення співвідношень, пропорцій двох груп взаємозалежних та урівноважених економічних показників, підсумки яких мають бути тотожними;

5) графічний метод. Графіки є масштабним зображенням показників за допомогою геометричних знаків (ліній, прямокутників, кіл) або умовних художніх фігур і мають велике ілюстративне значення. Завдяки їм досліджуваній матеріал стає зрозумілішим;

6) метод табличного відображення аналітичних даних. Результати аналізу звичайно подаються у вигляді таблиць. Це найбільш раціональна і зручна для сприйняття форма уявлення аналітичної інформації про досліджувані явища за допомогою цифр, розташованих у певному порядку;

7) методи системного аналізу включають створення моделі та аналіз поведінки моделі під впливом різних чинників. Як запевняє український академік Чумаченко М. Г. [8], показники рентабельності діяльності суб'єктів господарювання залежать від значного числа факторів, дія яких відрізняється як за величиною, так і за напрямом;

8) статистичні методи базуються на припущенні про незмінність або відносну стабільність наявних тенденцій розвитку. На сьогоднішній день дуже популярним методом є кластерний аналіз банків;

9) експертні методи базуються на знаннях та досвіді фахівців з аналізу діяльності банків;

10) методи політичного впливу включають оцінку та прогнозування діяльності банку залежно від макроекономічної ситуації на світових і вітчизняних ринках, а також залежно від вказівок керівництва, засновників та Ради правління банку.

Таким чином, розбудова методології аналізу банківської діяльності дає підґрунтя для раціональної організації аналізу будь-яких банківських операцій, а використання наведених методів комплексного аналізу в банківському секторі економіки дозволить підвищити якість і об'єктивність оцінки досягнутих результатів діяльності.

Перспективою подальших досліджень може стати розробка конкретної моделі організації аналізу банківської діяльності, для забезпечення ефективного її протікання.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навчальний посібник / О. В. Васюренко, К. О. Волохата ; за ред. О. В. Васюренка. – К. : Знання, 2006. – 464 с. 2. Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств : навчальний посібник / М. Р. Ковбасюк. – К. : Скарби, 2001. – 336 с. 3. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності / А. М. Герасимович, М. Д. Алексєнко. – К. : КНЕУ, 2003. 4. Герасимович А. М. Аналіз діяльності комерційного банку : навч. посібн. /

А. М. Герасимович, Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2001. – 265 с. 5. Банківські операції : навч. посібн. / К. Ф. Ковальчук, І. В. Вишнякова, Л. М. Савчук та ін. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2010. – 214 с. 6. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564 с. 7. Панова Г. С. Анализ финансового состояния коммерческого банка : научное издание / Г. С. Панова. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 272 с. 8. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навч. посібн. / М. Г. Чумаченко. – К. : КНЕУ, 2001 – 540 с.